

COVID-19'UN TURİZME ETKİLERİ VE NEVŞEHİR TURİZMİNİN GELECEĞİ

EKİM 2020

TÜRSAB

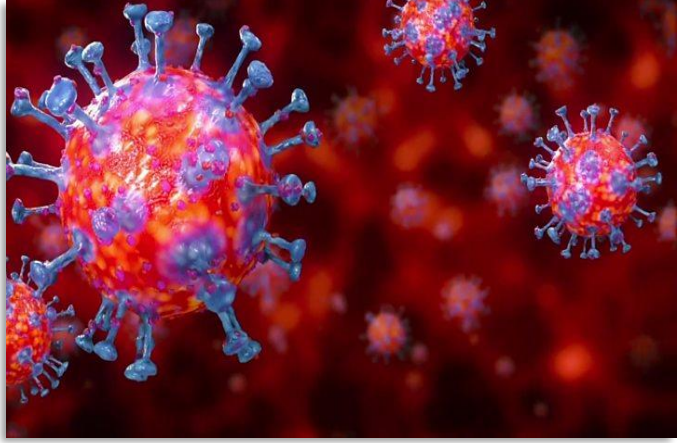
TÜRKİYE SEYAHAT AÇENTALARI BİRLİĞİ
ASSOCIATION OF TURKISH TRAVEL AGENCIES

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	2
2. KORONA VİRÜSÜ SALGINININ DÜNYA EKONOMİSİNE ETKİLERİ.....	2
IMF'nin Bölgesel Büyüme Beklentileri.....	3
OECD Bölgesinde Gerileme Yüzde 9,8	4
Dünya Bankası: Gelişmekte Olan Ülkelerde Tam Resesyon Olacak.....	4
Salgının Türkiye Ekonomisine Yansımaları.....	5
3. PANDEMİNİN TURİZM SEKTÖRÜNE ETKİLERİ.....	5
OECD: Turizmde %60 ila %80 Arasında Daralma Yaşanacak.....	7
“Pandemi, Turizm Sektörünün Yeniden Yapılandırılmasında Fırsat Olabilir”	7
WTTC: Dünya Turizminde 197,5 Milyon İstihdam Kaybı Yaşanabilir.....	8
Havayolu Sektöründe Son Durum.....	9
Konaklama Alanında Yaşanan Gelişmeler.....	10
Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlerinde Son Durum.....	10
Avrupa Ülkelerinin Turizm Sektörüne COVID-19 Destekleri.....	11
4. TÜRKİYE’DE SON DURUM.....	15
İç Pazarda Son Durum.....	16
TÜRSAB – GENAR İç Pazar Araştırması.....	16
Turizm Geliri ve İstihdamdaki Kayıplar.....	17
5. SALGIN SONRASI TURİZM TRENDLERİ.....	18
Yeni Normalde Seyahat Trendleri.....	19
Korona Virüsü Salgını Sonrası Tüketici Trendleri.....	19
6. NEVŞEHİR TURİZMİ.....	24
Nevşehir’deki Konaklama Tesis Altyapısı.....	26
Seyahat Acentaları Turizmdeki Yükselişte Büyük Rol Sahip.....	27
Nevşehir’in Turizm Değerleri.....	27
En Fazla Kongre Avrupa Kıtasında Düzenleniyor.....	35
COVID-19’un MICE Sektörüne Etkisi.....	36
ICCA’nın Sektörün Geleceğine Dair Değerlendirmesi.....	37
Normalleşme Süreci – Ülkelerin İzin Verdiği Etkinlikler.....	37
7. COVID-19 SALGINI SONRASI NEVŞEHİR TURİZMİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER.....	39

1. GİRİŞ

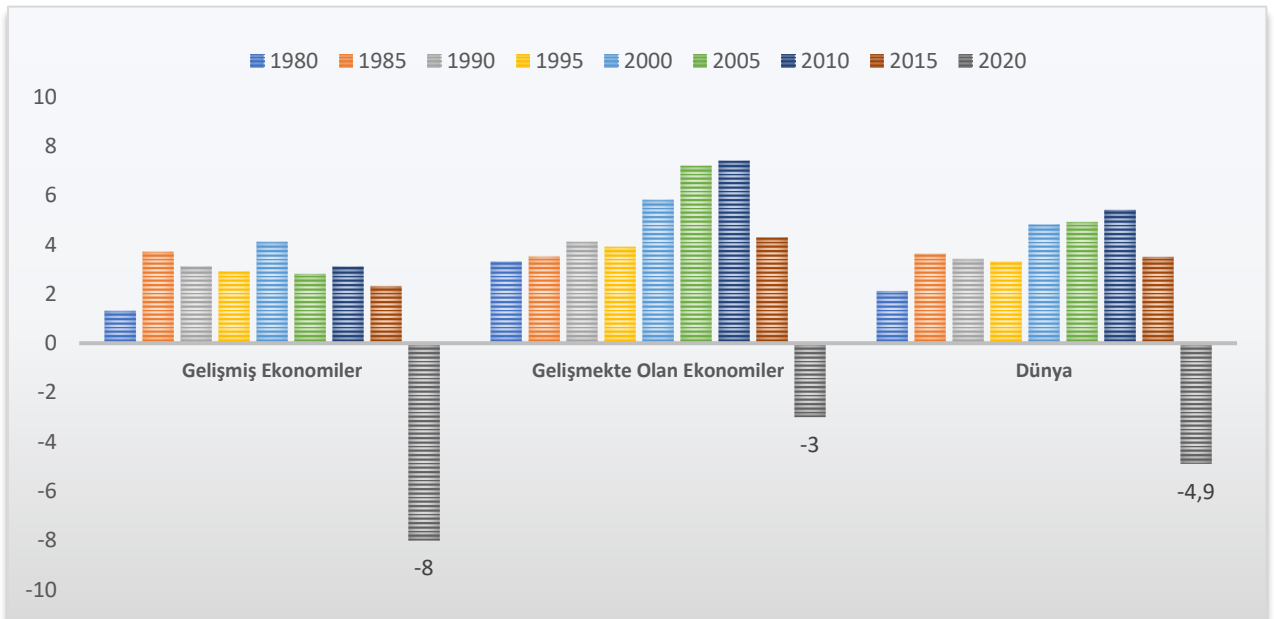
Dünya, 2020 yılını benzeri görülmemiş bir küresel sağlık pandemisiyle geçirmektedir. 2019 yılı sonunda Çin'in Hubei eyaletine bağlı Vuhan kentinde ortaya çıkan Korona virüsü (Covid-19), çok kısa bir sürede dünya çapına yayılan bir salgına dönüşerek, 214 ülkeye yayılmıştır. 7 Ekim 2020 itibariyle dünya

genelinde virüs nedeniyle enfekte olan kişi sayısı 36 milyonu, hayatını kaybedenlerin sayısı ise 1 milyonu aşmıştır. Salgının etkileri yayılarak devam etmektedir. Günlük, sosyal ve iş hayatını derinden etkileyen salgın nedeniyle dünya ekonomisi de çok ciddi zarara uğramaktadır. Covid-19 salgınına ilişkin aşı ve tedavi yöntemleri üzerine çalışmalar hız kazanırken, salgının ekonomiye yansımaları ve etkileri de araştırılmaktadır. Bu raporda genel olarak Korona virüsü salgınının dünya ekonomisine, tüketici eğilimlerine ve turizm sektörüne etkileri ile salgın sonrasında nasıl bir dünyanın bizi beklediğine ilişkin öngörüler yer almaktadır.

2. KORONA VİRÜSÜ SALGINININ DÜNYA EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Salgın öncesi süreçte dünya ekonomisi için 2020 yılında ortalama yüzde 3'ler düzeyinde büyüme beklentisi mevcut iken Covid-19 virüsünün uluslararası bir salgına dönüşmesi dünya ekonomisinin resesyona girmesine neden olmuştur.

Uzmanlar, dünya ekonomisinde tarihin en ciddi daralma dönemlerinden birinin yaşandığını kaydetmektedirler. Uluslararası Para Fonu (IMF) tahminlerine göre 2020 yılında, salgın nedeniyle küresel ekonomide yüzde 4,9 oranında daralma yaşanacak. Dünya ekonomisindeki bu daralma, 1930'larda yaşanan "Büyük Bunalım"dan bu yana görülmeyen bir daralma olarak değerlendirilmektedir.

IMF'nin Bölgesel Büyüme Beklentileri

IMF'nin açıkladığı verilere göre dünya ekonomisinde, 2020 yılı sonunda yüzde 4,9 oranında gerileme yaşanması beklenirken, gelişmiş ekonomilerdeki daralma yüzde 8 seviyesine ulaşacak. IMF'nin geliştirmekte olan ekonomiler için 2020 yılsonu tahmini ise yüzde 3 gerileme olarak açıklanmış durumda.

Korona virüsü salgınının bölgesel etkilerine bakıldığında ise 2020 yılında Avrupa bölgesinde yüzde 10,2 oran ile en keskin düşüş yaşayacağı öngörülmektedir. IMF beklentilerine göre İtalya, Fransa ve İspanya'da yüzde 12'nin üzerinde gerileme beklenirken İngiltere'deki gerileme yüzde 10'un üzerinde olacak. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gerilemenin yüzde 8 civarında olması beklenirken Çin ekonomisinin yüzde 1 oranında büyümesi beklenmektedir. Latin Amerika ekonomilerinde ise yüzde 9,4 oranında daralma öngörülmektedir.

IMF Dünya Ekonomik Görünüm Öngörülerine Genel Bakış		
	Projeksiyon	
	2020	2021
Dünya	-4,9	5,4
Gelişmiş Ekonomiler	-8,0	4,8
Amerika Birleşik Devletleri	-8,0	4,5
Avrupa Bölgesi	-10,2	6,0
Almanya	-7,8	5,4
Fransa	-12,5	7,3
İtalya	-12,8	6,3
İspanya	-12,8	6,3
Japonya	-5,8	2,4
İngiltere	-10,2	6,3
Kanada	-8,4	4,9
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-4,8	4,2
Gelişmekte Olan Pazarlar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	-3,0	5,9
Yükselen ve Gelişen Asya	-0,8	7,4
Çin	1,0	8,2
Rusya	-6,6	4,1
Latin Amerika ve Karayipler	-9,4	3,7
Brezilya	-9,1	3,6
Meksika	-10,5	3,3

TÜRKİYE'NİN TURİZMDEKİ RAKİPLERİ VE ANA PAZARLARINDA EKONOMİK GÖRÜNÜM (IMF 2020)	
ÜLKE	DEĞİŞİM %
Yunanistan	-10
İtalya	-12,8
İspanya	-12,8
Fransa	-12,5
Almanya	-7,8
Birleşik Krallık (İngiltere)	-10,2
Rusya	-6,6
Türkiye	-5

Turizm sektöründe Türkiye'nin ana pazarı konumunda olan ülkeler ile Akdeniz çanağında rekabet ettiği ülkelerdeki ekonomik tablo salgının yarattığı tahribatı gözler önüne sermektedir. IMF verilerine göre Türkiye'nin rakiplerinden Yunanistan'ın 2020 yılında ekonomik açıdan yüzde 10 oranında daralması beklenirken, İtalya için öngörülen küçülme yüzde 12,8, İspanya'da yüzde 12,8, Fransa'da ise yüzde 12,5 seviyesindedir. Ana pazarlarımızda yaşanan

ekonomik gerileme Almanya'da yüzde 7,8, İngiltere'de yüzde 10,2, Rusya'da ise yüzde 6,6 oranındadır.

OECD Bölgesinde Gerileme Yüzde 9,8

2020 yılının ekonomik tablosu OECD verilerinde de pek parlak görünmemektedir. Dünya Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından 26 Ağustos 2020 tarihinde yapılan açıklamaya göre, OECD bölgesinde yılın ikinci çeyreğinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'da (GSYİH) yüzde 9,8 oranında bir gerileme yaşanmıştır. Söz konusu gerilemenin 2009'daki küresel ekonomik krizde yaşanan yüzde 2,3'lük gerilmenin çok üzerinde olduğuna dikkat çekilmektedir. Yılın ikinci yarısında GSYİH'da yaşanan gerilemenin, Birleşik Krallık'ta yüzde 20, Euro bölgesinde yüzde 12 civarında gerçekleştiği görülmektedir.

Dünya Bankası: Gelişmekte Olan Ülkelerde Tam Resesyon Olacak

Merkezi Washington'da bulunan Dünya Bankası'nın Haziran ayında yayınladığı raporunda ise 2020 yılında dünya ekonomisi, 19. yüzyıldan bu yana görülen en büyük çöküşü yaşamaktadır. Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nda dünya ekonomisinin

2020'de yüzde 5,2 küçüleceğini kişi başı GSYİH'nin de yüzde 6,2 azalacağı öngörülmektedir.

Raporda ayrıca çok sayıda ülkede kişi başına gelirin, 1870'den bu yana görülmedik ölçüde azalacağına, bunun da en az 70 milyon kişiyi aşırı yoksullaştıracığına dikkat çekilmektedir.¹

Salgının Türkiye Ekonomisine Yansımaları

Salgın nedeniyle birçok ülke gibi Türkiye de zorlu bir süreçten geçmektedir. IMF tahminlerine göre 2020 yılında Türkiye'nin GSYİH'nin yüzde 5 seviyesinde düşüş göstermesi beklenmektedir. Dünya Bankası'nın 2020 yılı için hazırladığı senaryoda ise Türkiye ekonomisi yüzde 3,8 daralacak. Dünya Bankası, Covid-19 salgını kaynaklı olarak Türkiye ekonomisindeki yüksek derecedeki kırılganlığa işaret ederek, bu durumun istihdamı daha da düşürebileceği, işgücüne katılımı azaltabileceği ve 2020 yılında yoksul nüfusu 1,2 milyon kişi daha arttırabileceğine dikkat çekmektedir.²

3. PANDEMİNİN TURİZM SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Korona virüsü salgını birçok sektörü önemli ölçüde etkilemiştir. Ancak bu krizden en çok etkilenen sektör turizm olmuştur. Salgının başladığı Aralık 2019'dan itibaren seyahat hareketleri aşama aşama durdurulmuştur. İlk etapta salgının etkilediği ülkelerde seyahat hareketlerine kısıtlama getirilirken

salgının yayılmasıyla birlikte uluslararası uçuşların tamamına yakını askıya alınmıştır. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından Haziran ayı verileri çerçevesinde yapılan değerlendirmeye göre; Covid-19'un turizm sektörüne verdiği zarar 2009 yılındaki küresel ekonomik krizin 3 katına çıkmıştır.

UNWTO Dünya Turizm Barometresi verilerine göre; seyahat kısıtlamaları nedeniyle Haziran ayında uluslararası seyahat sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 93 oranında gerileme göstermiştir. UNWTO'nun açıkladığı verilere göre 2020 yılının Ocak-Haziran dönemini kapsayan ilk yarısında uluslararası seyahat sayısında kaydedilen toplam düşüş ise yüzde 65

¹ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52971265>, <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/dunya-bankasina-gore-son-150-yilin-en-kotu-dorduncu-krizi-yasaniyor-5918171/>

² <https://www.worldbank.org/tr/country/turkey/publication/economic-monitor>

olmuştur. Buna göre altı aylık dönemde uluslararası seyahat sayısı 440 milyon azalırken, uluslararası turizm gelirlerindeki kayıp 460 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır.

2020 YILI İLK 6 AYLIK DÖNEMDE BÖLGELERE GÖRE DÜNYA TURİZMİNDEKİ KAYIP ORANLARI (UNWTO)

Bölgeler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	6 Aylık
Avrupa	5	2	-61	-98	-96	-90	-66
Asya Pasifik	-5	-51	-82	-99	-99	-99	-72
K. ve G. Amerika	0	3	-49	-94	-93	-92	-55
Afrika	2	1	-43	-99	-99	-99	-57
Orta Doğu	5	-25	-45	-94	-94	-94	-57
Dünya	1	-16	-64	-97	-96	-93	-65

Haziran ayından itibaren uluslararası seyahat yasakları kademeli olarak kaldırılrsa da dünya genelinde bir seyahat serbestisinden bahsetmek henüz mümkün değildir.

UNWTO tarafından 10 Eylül 2020 tarihinde yapılan açıklamada dünya genelindeki destinasyonların yüzde 53'ünün seyahat kısıtlamalarını gevşettiği ifade edilirken yüzde 47'si halihazırda kapalı durumda bulunmaktadır.³

UNWTO Genel Sekreteri Zurab Pololikashvili konuyla ilgili olarak "Son veriler turizmi güvenli bir şekilde yeniden başlatmanın önemini gösteriyor. Uluslararası turizmdeki dramatik düşüş aralarında gelişmekte olan ülkelerin de olduğu birçok ülkede milyonlarca insanın geçim kaynağı için risk oluşturuyor. Hükümetlerin iki sorumlulukları var. Halk sağlığıyla birlikte iş ve istihdamı da korumak. Bununla birlikte yaşadığımız zorlu sürecin iş birliği ve dayanışma ruhuyla aşılması için çalışmalı ve inşa etmek için çok çalıştığımız güveni koruyarak bu güveni zayıflatabilecek tek taraflı kararlar vermekten kaçınmaları gerekir" değerlendirmesinde bulunmuştur.

Pandemi öncesi dönemde global turizm hareketleri, istikrarlı olarak yüzde 4 civarında büyüme gösteriyordu. UNWTO verilerine göre 2019 yılında dünya turizmi yüzde 3,8 oranında büyürken, gerçekleştirilen uluslararası seyahat sayısı 1 milyar 461 milyona uluslararası turizm kaynaklı gelirler ise 1.5 trilyon dolar seviyesine yükselmişti.

³ <https://www.unwto.org/more-than-50-of-global-destinations-are-easing-travel-restrictions-but-caution-remains>

OECD: Turizmde %60 ila %80 Arasında Daralma Yaşanacak

Turizmde yaşanan gerileme, Dünya Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından da incelenmiştir. OECD'nin 2 Haziran 2020 tarihinde güncellenen "Turizm Politikalarının Korona Virüsüne Yanıtı"⁴ başlıklı raporunda Korona

virüs salgınının dünya turizminde çok daha büyük kayıplara yol açacağı belirtilmektedir. Söz konusu OECD raporunda Covid-19 salgınının 2020 yılı genelinde dünya turizminde yüzde 60 ile yüzde 80 arasında bir daralmaya yol açacağı öngörülmüştür. Korona virüsü salgınının "Eşi benzeri görülmeyen bir kriz" olarak tanımlandığı OECD raporunda pandeminin Aralık 2020 tarihine kadar kontrol altına alınamaması durumunda turizmdeki daralmanın yüzde 80 civarında olabileceğine işaret edilmektedir.

Pandemi sonrası süreçte ise dünya turizminde başta Avrupa olmak üzere belirli bölgelerden başlayarak toparlanma yaşanacağı belirtilen OECD raporunda, yurt içi turizm pazarının turizm ekonomisi içindeki payının yüzde 75'leri bulunduğu OECD ülkelerinde toparlanmanın daha hızlı olacağı ifade edilmektedir. Raporda, özellikle

sektörün işletme ve istihdam sayısı yüksek olan bölgelerde toparlanma şansının daha yüksek olacağı belirtilmektedir.

"Pandemi, Turizm Sektörünün Yeniden Yapılandırılmasında Fırsat Olabilir"

Covid-19 salgını sürecinde ülke yönetimlerinin ve turizm sektörünün aldıkları önlemlere ve krizin aşılması noktasında atılan adımlara işaret edilen OECD raporunda, turizm sektörü ve kamu yönetiminin iş birliği mekanizmalarını bundan sonra da güçlendirerek devam

⁴ https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=124_124984-7uf8nm95se&title=Covid-19_Tourism_Policy_Responses

ettirmelerinin önemine değinilmektedir. Özellikle de pandemiden büyük oranlarda etkilenen bölgelerde toparlanma sürecinde iş birliğinin önemine vurgu yapılan raporda, kamu yönetimi makamlarının, Covid-19 salgını krizinin turizm sektörü üzerindeki uzun vadeli etkilerini dikkate almaları, bu anlamda destek programlarını sürdürmeleri gerektiği ifade edilmektedir. OECD raporunda pandemi süreci sonrasındaki yapısal değişime yönelik kamu desteğinin önemine de işaret edilerek, bunun güçlü, sürdürülebilir ve dayanıklı bir turizm sektörünün inşasında önem arz ettiği belirtilmektedir. Raporda, pandemi nedeniyle ortaya çıkan krizin turizm sektörü için bu anlamda bir fırsata da dönüştürülebileceğine dikkat çekilmektedir.

WTTC: Dünya Turizminde 197,5 Milyon İstihdam Kaybı Yaşanabilir

Korona virüsü turizm endüstrisindeki istihdamı da son derece olumsuz etkilenmiştir. Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (The World Travel & Tourism Council) WTTC tarafından yapılan araştırmaya göre, pandemi nedeniyle küresel ölçekte işini kaybedecek turizm çalışanlarının

sayısının 98 ila 197,5 milyon aralığında olacağı öngörülmektedir. Söz konusu araştırmada turizm endüstrilerinin dünya genelinde ülkelerin gayri safi yurtiçi hasıllarına sağladıkları katkıda 5,5 trilyon \$'a kadar kayıp yaşanması ihtimali bulunduğu ifade edilmektedir.⁵

WTTC'nin Covid-19 salgını çerçevesindeki turizm sektörüne yönelik analizini içeren araştırmada, en iyi senaryoya göre turizm sektöründe dünya genelinde yüzde 30'luk bir istihdam gerilemesi ile 98,2 milyon kişinin işsiz kalabileceğine işaret edilmektedir. WTTC araştırmasında temel senaryoya göre turizm istihdamı alanındaki düşüş yüzde 37 ile 121 milyon kişinin işini kaybetmesine yol açacak, en kötü senaryoya göre ise dünya genelinde turizm istihdamı alanında yüzde 60'lık bir azalma ile 197.5 milyon kişi işsiz kalacaktır.

WTTC'nin öngörüsüne göre uluslararası turizmin yanında ülkelerin iç turizm hareketlerinde pandemi nedeniyle yaşanan duraksamanın oluşturacağı kayıp çok yüksek olacak. WTTC'nin

⁵ <https://wttc.org/Research/Economic-Impact/Recovery-Scenarios-2020-Economic-Impact-from-COVID-19>

analizinde dünya genelinde turizm GSYİH'sında en iyi senaryoya göre yüzde 30'luk azalma ile 2,6 trilyon Dolar'lık bir kayıp gerçekleşebilecektir. Temel senaryoya göre turizm GSYİH'sında yüzde 39'luk bir düşüşle 3,4 trilyon Dolar seviyesinde bir kayıp yaşanması söz konusu olabilecektir. En kötü senaryoya göre ise turizm GSYİH'sında yüzde 62'lik bir gerileme ile 5,5 trilyon Dolar civarında bir düşüş yaşanabileceği öngörülmektedir.

Havayolu Sektöründe Son Durum

Seyahat endüstrisinin en önemli ayaklarından biri olan havayolu şirketleri Korona virüsü salgınından büyük darbe almıştır. Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA) tarafından yapılan açıklamada, hava yolu seyahatlerine talebin hala düşük olduğuna işaret edilerek, sektörde yaşanan derin krizin devam ettiğine dikkat çekilmektedir.

IATA verilerine göre Haziran 2020 döneminde havayolu seyahatlerine olan talebin 2019 yılı seviyesinden yüzde 86,5 daha düşük olduğu kaydedilmektedir. Temmuz 2020 döneminde ise havayolu seyahatlerine olan talepte geçen yılın aynı ayına göre yüzde 79,8 oranında bir gerileme olduğu

görülmektedir.

IATA tahminlerine göre, 2020'de Covid-19 salgını nedeniyle hava yolu şirketlerinin 84,3 milyar Dolar zarar edebileceği öngörülmektedir. 2021 yılına ilişkin zarar tahmini ise 15,8 milyar Dolar civarındadır.

Hava taşımacılığındaki şirketlerin gelirlerinin, bu yıl 2019'a göre yüzde 50 düşüşle 419 milyar Dolar'a gerileyebileceğini açıklayan IATA, 2021'de gelirlerin 598 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşeceğini öngörmektedir.

IATA'nın yaptığı açıklamada, uluslararası seyahatlerde havayollarına olan talebin yüzde 95'in üzerinde düşüş gösterdiği ifade edilirken, iç piyasalarda iyileşme yaşandığı kaydedilmiştir. Sektördeki iyileşme hızının yavaş olduğu, havacılık sektörünün 2019 yılı seviyesine 2024 yılında dönebileceğine vurgusu yapılmaktadır.

Konaklama Alanında Yaşanan Gelişmeler

Haziran ayı itibariyle havayolu ulaşımının kademeli olarak açılmasıyla birlikte konaklama sektöründe de kısmi bir hareketlilik yaşanmaya başlanmıştır. Türkiye Otelciler Birliği'nin (TÜROB) uluslararası veri ve analiz şirketi STR Global iş birliği ile hazırladığı otel doluluk verilerine göre Ocak-

Ağustos 2020 döneminde Avrupa destinasyonları doluluk ortalaması, yüzde 60,5 düşüşle yüzde 28,3 olurken, ortalama oda fiyatı yüzde 13,7 düşüşle 97 Euro, oda geliri yüzde 65,9 düşüşle 27,4 Euro olarak tespit edilmiştir.

Pandemi nedeniyle 2020'de Türkiye'de şehir otellerinin yarısından fazlası, kıyı otellerinin ise büyük bir bölümü kapalı tutulmuştur. STR Global verilerine göre Türkiye genelinde Ocak-Ağustos dönemi doluluk oranları geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 57,4 azalarak, yüzde 28,5 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de en çok konaklama gerçekleştirilen İstanbul ve Antalya'da doluluk oranları beklenen seviyelere ulaşmamıştır. İstanbul'da ilk 8 ayda doluluk oranı yüzde 61,8 düşüşle yüzde 28 olmuştur. Antalya'da ilk 8 ayda doluluk oranları geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 43,9 düşüşle yüzde 37 olarak gerçekleşmiştir.

Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlerinde Son Durum

Turizm sektörünün lokomotifi konumunda olan tur operatörleri ve seyahat acentaları, sektörün en çok zarar eden kesimi olmuştur. Sezon planlamaları dahilinde 2019 yılı sonunda otellerin oda ve uçakların koltuk bedellerini önceden ödeyen tur operatörleri ve seyahat acentalarının, erken rezervasyon döneminde gerçekleştirdikleri satışların büyük kısmı ya iptal edilmiş ya da ileri bir tarihe ertelenmiştir.

Korona virüsü salgını kaynaklı kriz önceki yıllarda yaşadığımız birçok krizden çok daha derin ve geniş kapsamlı bir yapıda olduğu giderek daha net anlaşılmıştır. Özellikle tatil seyahatlerinin sağlıklı ve güvenli biçimde gerçekleştirilmesi için organize biçimde yapılabilmesi gerektiği bu süreçte daha iyi

anlaşılmıştır. Bu sektörün lokomotifi seyahat acentalarının bu süreçte ayakta kalabilmesi için desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Bu kapsamda, Almanya, Fransa, İspanya, Rusya gibi ülkelerde hükümetler seyahat acentalarına yönelik özel destek paketleri açıklamışlardır.

Tatilleri iptal edilen tüketiciler ise ödemelerini almak için tur operatörlerine veya seyahat acentalarına başvuruda bulunmuşlardır. Dolayısıyla seyahat acentaları, ciddi bir finansman kriziyle baş başa kalmıştır. Turizmin önemli kaynak pazarı olan Avrupa'da tur operatörleri krizle başa çıkabilmek için devlet desteğine başvururken, tüketicilerin seyahatlerini ileri tarihlere ertelemelerini telkin eden kampanyalar ile kupon uygulamaları gündeme gelmiştir.

Bazı Avrupa ülkelerinde tur operatörleri başta olmak üzere turizm sektörüne verilen destekler şu şekildedir:

Avrupa Ülkelerinin Turizm Sektörüne COVID-19 Destekleri

ALMANYA

Kredi Desteği: Almanya'daki seyahat acentaları için yüzde 100'ü devlet garantili olarak Kalkınma Bankası'ndan 10 yıl vadeli kredi desteği sağlanmaktadır. 50'den az çalışana sahip olan şirketler için sağlanan kredi üst sınırı 500 bin Euro iken 50'den fazla çalışana sahip şirketler için 800 bin Euro'dur.

Hibe Desteği: Alman hükümeti tüm küçük ölçekli işletmeleri ve serbest meslek çalışanları için toplamda 50 Milyar Euro'luk hibe destek paketi açıkladı. Bu hibe paketinden seyahat acentaları da faydalanabiliyor. Bu çerçevede;

- 5 kişiye kadar çalışanı olan seyahat acentaları 3 ay boyunca 9 bin Euro
- 10 kişiye kadar çalışanı olan seyahat acentaları ise 3 ay boyunca 15 bin Euro hibe desteği sağlandı.

Federal Almanya Cumhuriyeti Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Temmuz 2020 başlarında ise turizm sektörü için 25 milyar Euro'luk bir destek paketi hazırladığını açıkladı. Ağustos ayı sonlarına dek destekten yararlanmak için 40 bin başvurunun alındığı ve 700 milyon Euro yardım verildiği ifade edilmektedir. Ekonomi ve Enerji Bakanlığı yardımın süresini 2020 yılı sonuna dek uzatmayı planlamaktadır.

Almanya'da ayrıca zor durumda olan Avrupa seyahat pazarının en büyük tur operatörü konumundaki TUI'ye Almanya'da hükümeti tarafından iki parti halinde 3 milyar Euro'ya yakın mali destek ve kredi sağlanmıştır. Tüm bu desteklere karşın TUI'nin zor durumda oluşu tartışmalara yol açarken, muhalefet Federal Hükümetin TUI'ye yüzde 9'a kadar ortak olma hakkı olduğundan yola çıkarak TUI'nin kısmen kamulaştırılmasını talep etmektedir.

Kupon Uygulaması: Tüketicilerin seyahat iptal talebine karşı seyahat acentaları ve tur operatörleri para iadesi yerine sonraki dönemde değerlendirmek üzere devlet garantili tatil kuponu verme nerisi getirildi. Bu neri Alman Hkmeti tarafında kabul görse de Avrupa Birliği para iadesi isteyen tüketicilere

iade yapılması gerektiği yönünde görüş açıkladı.

Mevcut durumda 8 Mart 2020 tarihinden önce gerçekleştirilmiş rezervasyonlarda kupon almayı kabul eden tüketicilere kupon verilebilirken para iadesi noktasındaki talepleri acentaların yerine getirmesi gerekmektedir. DRV yaz tatili iptali durumunda bu iptallere ilişkin para iadelerinin kesintili bir şekilde tüketicilere yapılacağı yönünde de görüş bildirmektedir. 14 Haziran 2020 tarihinden sonraki seyahatler için tüketiciler iptal talebinde bulunduğu taktirde, Federal Almanya

Dışışleri Bakanlığı'nın Covid-19 salgını nedeniyle açıkladığı seyahat uyarısı bu tarihe kadar geçerli olduğundan mevcut prosedür gereği iptal için öngörülen bedeli ödemek zorundadır.

İTALYA

Hükümetin açıkladığı tedbirler kapsamında tüm sektör çalışanlarının maaşının yüzde 80'inin ödenmesine ilişkin istihdam paketi desteği oluşturuldu. Bununla birlikte serbest meslek sahibi çalışanlarla mevsimlik olarak alışanlara Mart ayında 600 Euro'luk ödeme yapıldı. Mayıs ayında açıklanan ve turizm sektörünü de kapsayan istihdam destek paketinin toplam büyüklüğü ise 25,6 milyar Euro oldu.

Turizm sektörüne sağlanan destekler arasında iç turizmin canlandırılması amacıyla düşük gelirli ailelere ülke içindeki seyahatlerde kullanılmak üzere 500 Euro'luk tatil çeki verilmesi de bulunuyor. Ayrıca otellere vergi indirimi yapılması ve sosyal mesafe kuralına uygun düzenleme yapan işletmelere 2 milyar Euro'luk yardım

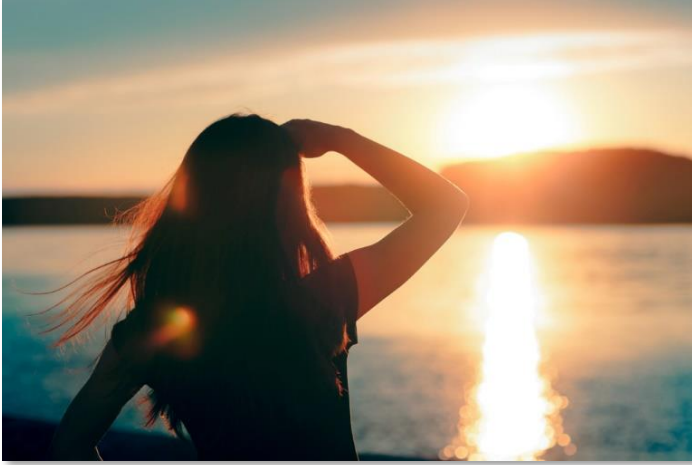
sağlanması da sağlanan destekler arasında yer alıyor. Bununla birlikte havacılık endüstrisinin ve Alitalia'nın uğradığı zarar için 500 milyon Euro'luk bir fon oluşturuldu.

FRANSA

Fransa şirketler ve çalışanlar için sınırsız bütçe desteği vaadinde bulunurken seyahat ve turizm şirketleri için ilk etapta 2 milyar Euro'luk dayanışma fonu kuruldu. Hükümet, Korona virüsü nedeniyle kapalı olan işletmeler için 45 milyar Euro'luk paket oluştururken bu paketin 8,5 milyar Euro'luk kısmı kısa çalışma ödeneğine ayrılmıştır. Kısa alışma ödeneği kapsamında çalışanlara brüt maaşlarının yüzde 70'i ödenmektedir. Asgari ücret veya daha düşük ücretli çalışanlar ise maaşlarının tamamını alması sağlanmıştır. Fransız Hükümeti, finansal sistemi korumak için bankaları kapsayan 300 milyar Euro'ya varan bir garanti sistemi getirilmiştir.

Fransa 15 Mayıs 2020 tarihinde 18 Milyar Euro büyüklüğünde bir "Turizm Destek Paketi" açıklamıştır. Fransız Hükümeti söz konusu desteklerin yanı sıra kamu ve özel sektör temsilcileri ile Atout France yetkililerinden oluşan bir turizm komisyonu da oluşturmuştur.

İSPANYA

İspanya hükümeti 17 Mart 2020'de korona virüsün ekonomik etkilerine karşı 200 milyar Euro'luk paket açıklamıştır. Bu paketin 117 milyar Euro'luk kısmı kamuya ayrılırken 83 milyar Euro'luk bölümü krizden etkilenen şirketler ve işçiler için ayrılmıştır. 18 Haziran tarihinde açıklanan turizm sektörüne ilişkin

destek paketinin boyutu ise 4,2 milyar Euro olmuştur. Bu destek paketinin 2,5 milyar Euro'luk kısmını sektöre sağlanacak olan krediler oluştururken dijitalleşme ve sürdürülebilirlikle rekabeti teşvik için 850 Milyon Euro, İspanya Havalimanları İşletmeleri'ne (AENA) 756 milyar Euro'luk teşvik verilmiştir.

PORTEKİZ

Portekiz hükümeti, pandeminin ilk döneminde işverenlerin sigorta yükünün yüzde 70'ini karşılarken, çalışanların maaşının 3'te 2'sini karşılayan istihdam destekleri uygulamıştır.

Turizm sektörüne özel olarak restoran işletmelerine yönelik toplam büyüklüğü 600 milyon Euro'luk kredi paketi oluşturulurken seyahat acentaları ve etkinlik organizasyonu yapan şirketlere yönelik 200 milyon Euro toplam büyüklüğe sahip kredi paketi sağlanmıştır. Otelere açılan kredi kanalının büyüklüğü ise 900 milyon Euro olmuştur. Turismo de Portugal çatısı altında ise zor durumdaki küçük ölçekli işletmeler için 60 milyon Euro'luk kredi paketi açıklanmıştır.

AVUSTURYA

Avusturya'da Tarım, Bölgeler ve Turizm Bakanlığı, Covid-19 salgını dolayısıyla turizm sektörüne yönelik ilk destek paketini, 6 Mart 2020 tarihinde açıklamıştır. Bu paket daha çok Avusturya Otel ve Turizm Bankası üzerinden kredi desteğini içermektedir. Buna göre yaklaşık 1,6 milyar Euro'luk bir destek bütçesi ayrıldığı açıklanmıştır. Avusturya hükümeti ayrıca tüm ticari işletmelere yönelik olarak Covid-19 krizini aşmak amacıyla 2 milyar Euro'luk bir destek fonu oluşturmuştur.

RUSYA

Rus Hükümeti, "Nakit İadesi" olarak nitelendirilen bir programla iç turizmi destekleme kararı almıştır. Alınan karar çerçevesinde ülke içinde 25 bin Ruble'nin (2 bin 477 TL) üzerinde tur satın alan vatandaşlara, 5 Bin Ruble nakit iadesi verilmektedir.

4. TÜRKİYE'DE SON DURUM

Dünya çapında en çok ziyaretçi ağırlayan 6. ülke konumunda yer alan Türkiye, 2019 yılını 45 milyonu yabancı olmak üzere toplamda, bir önceki yıla göre yüzde 12,22 oranında artışla 51,7 milyon ziyaretçi ile kapatmıştır. 2020 yılının Ocak-Ağustos aylarını kapsayan ilk sekiz aylık

Türkiye 2019 yılında 34,5 milyar Dolar turizm geliri elde etmişti. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan veriye göre 2019 yılında Türkiye'nin turizm geliri bir önceki yıla göre %17 artarak, **34 Milyar 520 Milyon 332 Bin Dolar'a** çıkmıştır.

2019 yılında kişi başı turizm geliri ise bir önceki yıla göre yaklaşık %3 oranında artarak, 666 Dolar olmuştur.

dönemde ülkemize gelen toplam yabancı ziyaretçi sayısında, 2019 yılının aynı dönemine göre yüzde 76,6 oranında düşüş göstermiştir. Buna göre 2019 yılının ilk sekiz aylık döneminde ülkemize gelen yabancı ziyaretçi sayısı 31 milyonun üzerinde iken 2020 yılında yaşanan düşüşle birlikte 7,2 milyon kişiye gerilemiştir. Yurtdışından gelen vatandaşlarımız da ilk 8 ayda gelen ziyaretçi sayısına eklendiğinde toplam ziyaretçi sayısı geçen yılın aynı dönemine göre -73,9 düşüşle 9.2 milyon olmuştur. Türkiye en çok ziyaretçi ağırladığı pazarlarda önemli kayıplar yaşamıştır.

2020 yılının Ocak-Ağustos döneminde önemli pazarlardaki grafik şöyle olmuştur:

- Almanya'dan gelen ziyaretçi sayısı 2019 yılına göre yaklaşık %,76 düşüş (789.602 ziyaretçi)
- Rusya'dan gelen ziyaretçi sayısı 2019 yılına göre %84 düşüş (772.686 ziyaretçi)

- İngiltere'den gelen ziyaretçi sayısı 2019 yılına göre %74 düşüş (465.180 ziyaretçi)
- Hollanda'dan gelen ziyaretçi sayısı 2019 yılına göre %76 düşüş (195.360 ziyaretçi)
- Ukrayna'dan gelen ziyaretçi sayısı 2019 yılına göre %52 düşüş (520.833 ziyaretçi)

İç Pazarda Son Durum

2020 yılında turizm sektörüne az da olsa hareketlilik kazandıran iç turizm hareketleri olmuştur. Salgın nedeniyle durma noktasına gelen iç turizm hareketleri, Temmuz ayının başından itibaren hareketlenmeye başlamış, bu hareketlenme Kurban

Bayramı'nda sürerek sektöre bir nebze olsun nefes aldirmiştir. Ulaştırma Bakanlığı'nın açıklamasına göre dört günlük Kurban Bayramı döneminde havayolu aracılığıyla 1.2 milyonun üzerinde, hızlı trenle yaklaşık 28 bin kişi seyahat ederken, karayollarında 3.1 milyonun üzerinde araçla seyahat gerçekleşmiştir. Ancak bayramdan sonraki satışlarda bir duraklama söz konusu oldu. Korona virüsü vaka sayılarındaki artış haberlerinin ve kalabalık plaj görüntülerinin getirdiği kaygının bunda etkili olduğu düşünülmektedir. Sezonun uzamasıyla birlikte özellikle izin kullanamayan insanların hafta sonları ya da haftada üç-dört günlük konaklamalı tatilleri tercih ettiği iç pazarda sonbahar ve kış döneminde artış gösteren termal otel gibi kapalı mekanlara yönelik tatiller için talepler sınırlıdır. İç turizmde ağırlıklı olarak kıyı turizmi talepler öne çıkmaktadır. İkinci olarak da İstanbul'a yakın bölgelerdeki otellere de talep olduğu gözlenmiştir. Kuzey Ege ve Ege kıyıları ilgi gören yerlerden biri olmuştur. İnsanlar kendi araçlarıyla seyahat ettikleri için yakın bölgeleri tercih etmektedirler.

TÜRSAB – GENAR İç Pazar Araştırması

TÜRSAB olarak pandemi sürecinde Türkiye'deki tüketicilerin tatil algısı ve alışkanlıklarında nasıl bir değişim yaşandığını mercek altına almak için GENAR Araştırma Şirketi ile bir kamuoyu araştırması gerçekleştirdik. Araştırmaya yansıyan tüketici beklenti ve tercihleri şöyle oldu:

- Önceki yıllarda tatil tercihlerinde “uygun fiyat” hep ilk tercih nedenini oluştururken pandemi ile birlikte uygun fiyatın yerini hijyen ve güvenlik aldı. Tüketicilerin yüzde 50’si için bu iki konu en önemli belirleyici oldu.
- Covid-19 öncesi tatil planlayanların, tatillerini iptal etme oranlarında 55 yaş üstü grupta diğerlerine göre yüzde 55 daha fazla oldu.

- Tüketicilerin mayıs ayında yüzde 30 olan tatile gitme isteği, haziran ayında yüzde 20’lerin altına indi.

- Hayat normale döndüğünde tatile gitmeyi planlayanların yüzde 94’ü yurt içinde, yüzde 6’sı ise yurt

dışında tatil planlamaktadır.

- Tatile giden vatandaşlarımızın yüzde 65’i deniz tatili, yüzde 15’i memleket ziyareti, yüzde 5’i kültür turizmi, yüzde 5’i ise doğa turizmi tercih ediyor.
- Salgın sonrası yeni normal diye adlandırılan süreçte, kendi aracı ile seyahat etme oranı yüzde 48 oranında artış gösterdi.
- İç pazarda tercih edilen bölgelerin başında yüzde 33 ile Ege Bölgesi geliyor. Sonra sırası ile yüzde 30 Akdeniz, yüzde 20 Karadeniz, yüzde 15 Marmara, yüzde 6 İç Anadolu, yüzde 4 Doğu Anadolu, yüzde 4 Güney Doğu Anadolu geliyor.
- Seyahat acentalarının en önemli tercih edilme nedenleri arasında yüzde 30,7 ile uygun fiyat imkânı sunmaları ilk sırada yer alıyor.

Turizm Geliri ve İstihdamdaki Kayıplar

Yurt dışı sınırlarının kapalı olması nedeniyle yılın ilk yarısına ait turizm geliri verileri de açıklanamamıştır.

Korona virüsü salgını turizm sektöründeki istihdamı da olumsuz etkilemiştir. Yüksek sezon olarak nitelendirilecek olan 2019 yılı Eylül ayı itibariyle Sosyal Güvenlik Kurumu 4/A kapsamında istihdam edilen sigortalı turizm çalışanı sayısı, 1 milyon 268 bin 478 kişi idi. Eylül ayı verilerine göre turizm alanındaki istihdam, toplam istihdamın %8,7’sini oluşturmaktaydı.

Haziran 2020 döneminde ise turizm alanında istihdam edilen sigortalı personel sayısı, 1 milyon 28 bin 344 kişi olmuştur. Bu dönemde turizmin toplam istihdam içindeki payı %7,12 seviyesine inmiştir.

Korona virüsü salgını Türkiye’de turizm sektörünü durma

noktasına getirmiştir. Türk turizmi, tarihinde olmadığı kadar zor bir dönemden geçmektedir. Turizm sektörünün 2020 yılı sonunda yüzde 70-75 arası bir düşüş yaşayacağı tahmin edilmektedir. 2020 yılında 12-15 milyon ziyaretçi, 8-9 milyar Dolar turizm geliri elde edilmesi beklenmektedir.

5. SALGIN SONRASI TURİZM TRENDLERİ

Dünyada 2020 yılına ilişkin planlamaları, beklentileri, alışkanlıkları ve trendleri ciddi biçimde değiştiren Korona virüsü salgını, hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını göstermiş ve dünya literatürüne “yeni normal” kavramını sokmuştur. Korona virüsü salgını sonrasında “yeni normal” olarak adlandırılan dönemin kendine özgü kuralları ve talep şekillenmesi ve iş yapış modelleri oluşturacağı görülmektedir. Bu dönemde insanlar zorunlu olmayan tatil vb. seyahatlerinde çok daha temkinli hareket etmektedirler.

Salgın nedeniyle insanlarda hijyen, sağlık ve güvenlik hassasiyeti fazlasıyla gelişmiş, seyahat sektörünü bu alanlara yatırım yapmaya zorlamıştır. Seyahat severler, çok kalabalık olmayan daha sakin tatilleri tercih ettiği bir sürece girmiştir. Tüketicilerin uluslararası seyahatlere eğilimi düşmüş, uçak veya toplu

taşımayla gidilecek seyahatler yerini, kendi aracıyla gidebileceği daha yakın destinasyonlara bırakmıştır. Akraba ve eş dost ziyaretleri, kısa süreli seyahatlere yönelimde artış söz konusu

olmuştur. Turistlerin hem alan olarak hem de servis sürecinde birbiriyle daha az temas edeceği otellere yönelim gözlenmektedir. Kitle turizmi yerine; daha butik tatiller ve doğayla baş başa kalınabilecek destinasyonlar öne çıkmaktadır. Küçük gruplarla yapılan mavi turlar, kamp ve karavan tatilleri, butik oteller de bu yaz döneminde talep gören segmentler olmuştur. Sosyal izolasyon sürecinin uzadığı 2020 yılında bisiklet, trekking ve yürüyüş gibi açık hava etkinliklere ve doğa turizmine yönelik talebin arttığı ifade edilmektedir.

Yeni Normalde Seyahat Trendleri

Londra merkezli trend araştırmaları şirketi Globetrender, Korona virüsü nedeniyle ortaya çıktığı gözlemlenen on seyahat trendini mercek altına alırken özellikle 2021 yılı ile birlikte;

- İndirimli tatiller
- Kısa süreli geziler
- Sanal seyahat
- Lüks kaçış noktaları
- Güvenli destinasyonlar
- Rezervasyon esnekliği
- Kış tatillerine olan talepte artış gibi trendlerin öne çıkacağını öngörmektedir.

Korona Virüsü Salgını Sonrası Tüketici Trendleri

Tüketici davranışları ve eğilimleri konusunda 2002 yılından bu yana faaliyet gösteren ve değişen trendleri mercek altına alan Hollanda merkezli "Trendwatching"⁶ şirketince yapılan değerlendirmeye göre korona virüsü salgını sonrası dönemde öne çıkacak tüketici trendleri şunlar olacak:

1. Sanal Deneyim Ekonomisi

Korona virüsü tüm dünyada insanları evlerine kapatırken sosyal izolasyon kavramı çok yaygın bir hal almıştır. Tüm dünyada, konser, sanat, eğlence ve aktivite organizasyonlarından spor müsabakalarına kadar birçok etkinlik sosyal mesafe yaklaşımı nedeniyle askıya alınmıştır.

⁶ <https://info.trendwatching.com/10-trends-for-a-post-coronavirus-world>

Bu nedenle insanların yaşamlarında büyük bir boşluk oluşmuştur. Eski dönemde ön plana çıkan "deneyim ekonomisi"nin yerini kapsamlı yeni teknolojilerle gelişen "sanal deneyim ekonomisi" alması beklenmektedir. Sanal deneyim giderek önem kazanmaktadır. Bu duruma en iyi örneği sosyal medya ve e-spor gibi

sanal dünyaya dayalı mecraların bireylere kazandırdığı statüden gözlemlemek mümkün.

2. Shopstreaming

Online ticaret ve canlı yayın deneyimi dijital dünyada özellikle de Asya bölgesinde öne çıkan iki önemli alandır. E-ticaret ve canlı yayın deneyiminin birleşimi olan "Shopstream" eğilimi de 2017 yılının sonundan itibaren Çin başta olmak üzere Asya'da öne çıkan bir

akımdır. Korona virüsü salgını sürecinde "Shopstream" trendi, Çin'de geçtiğimiz yıllara nazaran çok daha hızlı bir sıçrama kaydederken bu trendin insanların evlerine kapanması nedeniyle dünya genelinde yaygınlık kazanması beklenmektedir.

3. Sanal Arkadaşlar

Son yılların tartışmalı trendlerinden biri olan "sanal arkadaşlar"ın önümüzdeki süreçte önemini artırması beklenmektedir. İnsanlar dijital asistanlara ve chatbot'lara alıştıkça beklentileri gelişecek ve bazı insanlar (hepsi değil!) eğlendirme, eğitim, arkadaşlık yapma ve iyileştirme gücüne sahip sanal kişilikler aramaya başlayacaktır. Kriz sürecinde, insanların bu sanal arkadaşlara daha fazla yöneldiği görülmektedir ve bu süreç kriz sonrasında da devam edecektir.

Ocak 2020'de Samsung; insanlar gibi görünen ve davranan, duygu ve zeka gösterebilen sanal varlık olan Neon'u tanıttı. CES'te (Consumer Electronics Show) tanıtılan avatarların, sadece veri ve bilgi sağlamaktan ziyade, deneyimlerle ve öğretim becerilerini paylaşarak insanlarla birlikte çalışmaları amaçlanmaktadır.

4. Ortam Sağlığı

Şu anda, insanlar günlük yaşamlarını sürdürürken obsesif bir şekilde el dezenfektanı kullanmakta ve hijyenlerine dikkat etmektedirler. Korona virüsü süreci geride kaldığında hijyen konusundaki bu takıntılı durum devam etmeyecek ve insanlar eski alışkanlıklarına geri dönecekler. Bununla birlikte daha bir süre bu sürecin getirdiği güvende hissetme ve iyi olma arzusu her zamankinden daha güçlü olarak kalacak. Bu durum müşterilerine sağlıklı ortam sunmak isteyen ve bunu sağlayacak önlemleri alan işletmelere büyük bir fırsat yaratacak.

5. M2P (Mentor To Protégé)

Birçok insan online ortamda uzun süreler geçirirken bir kısmı ise internet ortamında geçirdikleri bu süreyi verimli hale getirme arayışındalar. Yeni beceriler öğrenme ve kendini geliştirmeyi hedefleyen bu insanlar, online ortamda öğretmenler, uzmanlar ve bir nevi akıl hocaları arıyor. Bu yönde

arayışı olan insanların ihtiyaçlarına yanıt veren dijital platformlar önümüzdeki süreçte daha da ön plana çıkacak.

Bu duruma en iyi örneklerden birini dil öğrenme programı Duolingo'nun online mecradaki oyuncuların yayın yapmalarına olanak sağlayan Twitch platformu ile girdiği iş birliği oluşturmaktadır. Duolingo Elçileri Programına dahil olan 12 farklı dildeki yayıncılar, Twitch chat sistemi üzerinden farklı konularda yayınlar yaparak katılımcıların tercih ettikleri dilde pratik yapmalarına olanak sağlamaktadır.

6. A-Ticaret (Otomatize Ticaret)

Birkaç yıl öncesinin bir diğer trendi olan A-Ticaret (otomatize ticaret) de son dönemde yeniden canlanma gösterdi. 2017/18 yıllarında, yapay zekanın artan gücü ve benimsenmesi bu eğilimin ana itici gücü olurken korona virüsü salgını sürecinde temassız yaşamın artan önemi robotikteki gelişmelerle birlikte otomatize ticaret olarak ifade edilen kavramı da yeniden gündeme getirdi. Önümüzdeki süreçte bu ve buna benzer uygulamalar öne çıkacak. Bu konuda atılan örnek adımlardan biri de 2019 yılında pizza şirketi Domino's tarafından hayata geçirilen uygulama olmuştur. Domino's Pizza ve robot şirketi Nuro, sürücüsüz robot otomobil filosunun Houston, Teksas'taki müşterilere pizza teslim edeceği bir pilot girişimin başlatıldığını duyurmuştur. Teslimatlar, Nuro'nun kompakt bir sedanın genişliğinin yarısı kadar olan ve sürücüsüz R1 aracı tarafından gerçekleştirilmektedir. Araçlar, takip araçları içindeki uzak teknoloji ve insan sürücüler tarafından izlenmektedir.

7. Tükenmişlik

İçinden geçtiğimiz korona virüsü salgını süreci, insanları zihinsel ve duygusal olarak yorsa da bu süreçte insanlara acı veren tek şey değil. Korona virüsü dünya genelinde bir halk sağlığı krizini tetiklemeden ve derin bir ekonomik çöküş korkusu yaşatmadan önce de

insanlar yaygın bir şekilde eşitsizlikle, sosyal rekabetle, iklim krizinin yaklaşan varoluşsal tehdidi ve çok daha fazlası ile karşı karşıyaydı. Bu nedenle, insanların zihinsel olarak rahatlamasını sağlayacak kuruluşların çalışmaları bundan sonra da büyük önem taşıyor olacak ve takdir kazanacak.

Bu bağlamda insanların endişelerini geride bırakmasına yardımcı olacak ve bir nevi "zihinsel masaj" şeklindeki uygulamalara örnek olarak Marriott'un sahibi olduğu Moxy Hotels'in hayata geçirdiği ASMR (Otonom Duyusal Yanıt) videoları gösterilebilir. Whisperlodge şirketi ile birlikte Nisan 2019'da hayata geçirilen bu uygulama, konukların zihinsel olarak rahatlamasını sağlayarak uyumalarına yardımcı olacak tiyatro performans videoları sunmaktadır.

8. Açık Kaynak Çözümleri

Sürdürülebilirlik için cesur yeni bir sınır olan açık kaynak çözümleri, en zorlu ortak sorunlarımıza dair yenilikçi çözümlerin paylaşılmasına olanak sağlıyor. Korona virüsü salgını ise yakın tarihin en acil uluslar ötesi, demografik sorunlarından biri olarak insanlara en iyi organizasyonların başkalarıyla cömertçe iş birliği yapan kişiler olduğunu hatırlatmış durumda.

Açık kaynak paylaşımına örnek olarak Ford, Uber ve Lyft'in de katılım sağladığı "SharedStreets -Paylaşılan Sokaklar" veri platformu gösterilebilir. Kentsel ulaşım sorunlarını azaltmaya yardımcı olmak için tasarlanmış bir kamu-özel veri platformu olan SharedStreets, kaldırım kullanımı ve trafik hızları gibi verilerin paylaşımını ve bu sayede şehirlerin daha iyi yatırım ve yönetim kararları almasını sağlamayı amaçlamaktadır.

9. Destekli Gelişim

Korona virüsü salgını nedeniyle evde daha fazla zaman geçiren birçok kişi, yemek pişirmek gibi uzun zamandır ihmal edilen geleneksel yaşam becerilerini öğrenmeye zorlanacaktır. Artan talep üzerine ekonominin son zamanlardaki büyümesiyle; sayıları artan varlıklı şehirlilerin basit ev işleri hizmetlerini

geçici çalışanlardan aldığı görülmüştü. Kriz sona erdiğinde bu şehirli grubun bir kısmı bu hizmetleri geçici çalışanlardan hizmet olarak sürdürecektir fakat bir diğer kısmı ise bu işleri kendi başlarına yapmaktan hoşlandıklarını keşfedecekler.

10. Sanal Durum Sembolleri

İnsanlar genel olarak statüleri konusunda takıntılıdır. Hatta öyle ki insanların önemli kısmının kendilerini tanımlama biçimlerini, davranışlarını toplumdan ve akranlarından gördükleri saygıyla birlikte anlamlandırabilirsiniz. Statü sembolünü oluşturan unsurların başında ise uzun zamandan bu yana maddi varlıklar geliyordu.

Diğer taraftan genç tüketiciler ve video oyuncularını için maddi varlıklar yerine sanal varlıklar (artırılmış gerçeklik ve Blockchain sistemleri) ön planda yer alıyordu. Korona krizi süreci ise

sürdürülebilir tüketim arzusuyla birlikte sanal varlıkların gerçekten statü sembolü olabileceğinin farklı endüstriler ve yaş grubundan insanlar tarafından kabul edilmesini sağlayabilir.

6. NEVŞEHİR TURİZMİ

Peri bacaları, vadileri, yer altı şehirleri, kaya kiliseleri, hanları ve kültürel yapıları ile binlerce yıllık bir medeniyetinin izlerini taşıyan Nevşehir, doğa, tarih ve kültürün bütünleştiği bir kent olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca; Hititler, Frigler, Asurlular, Persler, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlıların egemen

olduğu Nevşehir ilinin ilk ismi Nissa (NYSSA) olarak bilinmektedir. Türklerin bölgeye yerleşmesinden sonra Muşkara adı kullanılmıştır. Osmanlı Devleti zamanında ise Muşkaralı Damat İbrahim Paşa, bölgenin ismini Nevşehir olarak değiştirmiştir.

Nevşehir ilinin turizmde öne çıkan en önemli değeri Kapadokya bölgesidir. Kapadokya'nın tarihi M.Ö. 7000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Bölge M.S. 3'üncü yüzyıldan itibaren de Hristiyanlık için önemli bir merkez haline gelmiştir. Asurlular bu bölgeye Katpatuka adını verirken, İranlılar Kapadokya ismini vermişlerdir. Kapadokya isminin Pers dilinde "Güzel Atlar Diyarı" anlamına geldiği bilinmektedir.

Kapadokya bölgesi yeryüzü şekilleri ve vadiler açısından benzersiz bir destinasyon konumundadır. Kapadokya'daki vadilerde yer alan ve volkanik lav tüflerinden 60 milyon yılda

oluştugu bilinen Peri Bacaları, bölgeye ayrı bir değer katmaktadır. Peribacaları, Ürgüp-Uçhisar-Avanos üçgeni arasında kalan vadilerde, Ürgüp-Şahinefendi arasındaki bölgede Nevşehir Çat kasabası civarında, Kayseri Soğanlı vadisinde ve Aksaray Selime Köyü civarında bulunmaktadır. Peribacalarının dışında vadi yamaçlarında yağmur sularının oluşturduğu ilginç kıvrımlar ise bölgeye ayrı bir özellik katmaktadır. Bu oluşumlar Uçhisar, Çavuşin-Güllüdere, Göreme-Meskendir, Ortahisar Kızılçukur ve Pancarlı vadilerinde bulunmaktadır.

Nevşehir, bu özelliklerinden dolayı her yıl yurt içinden ve dışından çok sayıda ziyaretçi çekmektedir. 2019 yılında Nevşehir’de işletme ve belediye belgeli tesislere giriş yapan yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı 2 milyonu aşmıştır.

NEVŞEHİR TESİSE GİRİŞ SAYILARI					
YIL	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	DEĞİŞİM (%)	
2018	872.336	903.847	1.776.183	2018/2019	2019/2020*
2019	1.214.805	836.745	2.051.550		
Ocak-Temmuz 2020	109 492	228 491	337 983		

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı- *2019 Ocak-Temmuz dönemine göre değişim

Nevşehir, gününbirlik olarak da çok sayıda ziyaretçi ağırlamaktadır. Nevşehir’de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet veren 17 müze ve ören yerini 2019 yılında ziyaret eden kişi sayısı, 3 milyon 834 bin 134 kişi olmuştur.

2020 yılında Korona virüsü salgını nedeniyle dünyadaki diğer tüm destinasyonlarda olduğu gibi Nevşehir’in ziyaretçi sayısında da ciddi oranda düşüş yaşanmıştır. Ocak-

Milliyetlerine Göre Nevşehir’de En Çok Tesis Giriş Yapan Ziyaretçi Sayısı (2019 Yılı)		
Ülke	Tesise Giriş	Geceleme
Çin Halk Cumhuriyeti	127 657	219 797
Güney Kore	27 853	39 056
Hindistan	19 547	39 713
Amerika Birleşik Devletleri	15 920	33 210
Rusya Fed.	15 710	30 710
Tayland	14 222	26 496
Malezya	13 855	26 039
Tayvan	13 640	27 167
Brezilya	12 420	24 865
İtalya	11 719	23 798
İspanya	11 572	23 474
Japonya	8 747	16 802
Meksika	7 583	14 907
Avustralya	7 347	15 331
Fransa	7 142	13 810

Temmuz 2020 döneminde Nevşehir’de işletme ve belediye belgeli tesislere giriş yapan yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı, yüzde 69,3 oranında düşüş göstermiş, 337 bin 983 kişi olmuştur.

Bu süreçte yabancı ziyaretçi sayısında yaşanan düşüş oranı yüzde 83,8 olurken, yerli ziyaretçilerin tesislere toplam giriş sayılarındaki düşüş oranı yüzde 48,3 olmuştur.

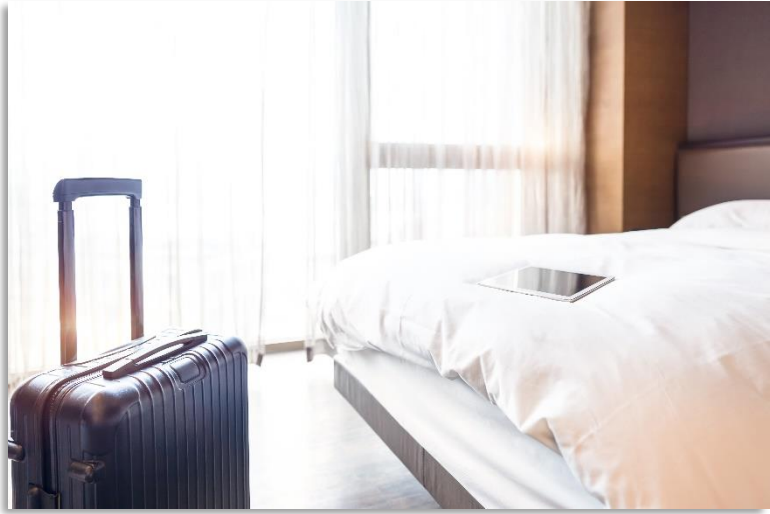
2019-2020 YILLARI OCAK-TEMMUZ DÖNEMİ NEVŞEHİR'DEKİ KONAKLAMA TESİSLERİNE GİRİŞ VE GECELEME SAYILARI

YIL	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2019	660 257	441 821	1 102 078	1 214 428	805 256	2 019 684
2020	109 492	228 491	337 983	196 573	453 234	649 807
DEĞİŞİM %	-83,8%	-48,3%	-69,3%	-83,8%	-43,7%	-67,8%

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Nevşehir'deki Konaklama Tesis Altyapısı

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, Nevşehir'in Bakanlık İşletme ve Belediye Belgeli olarak 433 tesis, 25 bin 422 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Bakanlıktan yatırım belgesi alan 18 tesis hizmete girdiğinde 2 bin 393 yatak daha mevcut kapasiteye eklenmiş olacak ve toplam

tesis sayısı 451'e, yatak kapasitesi ise 27 bin 815'e ulaşacaktır.

NEVŞEHİR'DEKİ KONAKLAMA TESİSİ İSTATİSTİKLERİ

Şehir	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Belediye Belgeli	324	5 827	13 732
İşletme Belgeli	109	5 544	11 690
Yatırım Belgeli	18	1 190	2 393
TOPLAM	451	12 561	27 815

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Nevşehir'de İşletme Belgeli tesislerin 7'si beş yıldızlıdır. Şehirdeki dört yıldızlı otel sayısı 15, üç yıldızlı otel sayısı ise 4'tür. Nevşehir'deki konaklama tesisleri ağırlıklı olarak küçük ölçekli butik veya özel tesis statüsünde yer almaktadır. Nevşehir genelindeki konaklama tesislerinin 2'si butik, 47'si ise özel belgelidir.

Seyahat Acentaları Turizmdeki Yükselişte Büyük Rol Sahibi

Seyahat acentaları Nevşehir'in bir destinasyon olarak dünya genelinde tanıtımı ve pazarlanması noktasında önemli rol üstlenmektedir. Acentalar, gerek yurt dışından gelen misafirlere gerekse de iç pazarda hizmet verdikleri vatandaşlarımıza sundukları kaliteli hizmetlerle misafir memnuniyetini artırmakta ve turizmin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Nevşehir'de Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'ne (TÜRSAB) bağlı olarak faaliyet yürüten 293 seyahat acentası hizmet vermektedir. Nevşehir Rehberler Odası'na (NERO) bağlı rehber sayısı ise toplamda 748'dir.

7. NEVŞEHİR'İN TURİZM DEĞERLERİ

Nevşehir, tufik arazilerden oluşan muhteşem görünümlü vadileri, kiliseleri, kervansarayları, doğal sit alanları ve yeraltı şehirleri ile doğa ve kültür turizmi açısından son derece zengin bir potansiyele sahiptir. Özellikle Kapadokya havzası; kültür, inanç, doğa balon, kongre, atlı turizm ve

benzeri pek çok turizm ürününe sahip Türkiye'nin en önemli destinasyonlarından biri konumundadır.

Göreme Doğal ve Tarihi Milli Parkı, Kapadokya Zelve Açık Hava Müzesi ve Hacıbektaş Veli Müzesi turistik açıdan önemli çekim merkezlerini oluşturmaktadır. Bölge turizm alanında, tarihi mirasının yanı sıra kültürel yapısı, otantik değerleri, gastronomisi, özgün mimarisi, macera ve doğa tutkunlarına yönelik alternatifleriyle de fark yaratmaktadır.

Nevşehir'in Turizm Destinasyonları

Nevşehir'in özellikle Kapadokya havzasındakiler başta olmak üzere ilçelerinin pek çoğu kendine özgü kültürel ve turistik değerleri ile ayrı birer destinasyon niteliğindedir.

Nevşehir'in turizmde öne çıkan ilçe ve bölgeleri şunlardır:

Avanos: Kapadokya'nın en önemli bölgelerinden biri olan Avanos ilçesinin tarihi 4000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Kültürel özellikleriyle bölgenin "El Sanatları Merkezi" olarak öne çıkan Avanos özellikle çanak-çömlek ve seramik üretimi, halı ve kilim dokumacılığı gibi geleneksel el sanatları açısından oldukça zengindir. Kızılırmak'ın ikiye böldüğü Avanos peri bacaları, tarihi konakları ve sokakları, çömlek atölyeleri, halı üretim yerleri, kayadan oyma gösteri merkezleri, butik otel ve restoranları ile ziyaretçilerin büyük ilgisini çekmektedir. Avanos'ta; Alaaddin Camii, Zelve Açık Hava Müzesi, Paşabağları, Çavuşin Köyü, Özkonak Yeraltı Şehri, Dervent Vadisi gibi önemli kültür ve turizm değerleri bulunmaktadır.

Göreme: Göreme, Nevşehir ili Merkez ilçesine bağlı bir beldedir. Adı 6. yüzyıla ait olduğu düşünülen yazılı bir belgede adı ilk kez 'Korama' olarak anılmış olan Göreme'ye, ilerleyen zamanlarda Matiana, Maccan, Avclar da denilmiş, zamanla adı Göreme'ye

dönüşmüştür. Göreme'nin en ünlü ören yeri Göreme Açık Hava Müzesi olarak bilinen, kayalara oyulu birçok kilisenin yer aldığı Göreme Tarihî Millî Parkı bölgesidir. Güvercinlik Vadisi, Zemi Vadisi Paşabağ Vadisi gibi pek çok vadinin bulunduğu Göreme'de tarihi cami, kilise ve şapeller yer almaktadır.

Ürgüp: Ürgüp, Nevşehir ilinin 20 km doğusunda bulunan; tarihi değerleri ile önemsenen bir ilçesidir. Ürgüp ilçesi, kültürel ve doğal varlıkları ile bölge turizmine hareketlilik kazandırmış olup; yerli ve yabancı turist yoğunluğunun yaşanması ile cazibe merkezi haline gelmiştir. Kayakapı, Yunak, Dereler ve Esbelli Mahalleleri ilçenin en eski yerleşim alanlarıdır. Geçmişten günümüze kadar korunabilmiş birçok kaya yapısı ile geleneksel mimarinin özgün izlerini taşımaktadır. Ürgüp'te gezilip görülmesi gereken belli başlı yerler arasında; Ürgüp Müzesi, Üçgüzeller (Çatalkaya), peribacaları, Temenni Tepesi, Kayakapı (UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'nde), Ortahisar, Ürgüp Kaleleri (Ürgüp Kalesi, Kadı Kalesi, Burhan Kalesi), tarihi camiler ve kiliseler bulunmaktadır.

Hacıbektaş: Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesi ülkemizin inanç ve kültür turizmi açısından önemli merkezlerinden birisidir. Asıl adı Sulucakarahöyük iken, XIII. Yüzyılda büyük Türk Düşünürü Hacı Bektaş-ı Veli'nin Horasandan Anadolu'ya gelerek Sulucakarahöyük'e yerleşmiş. Burada bir bilim ortamı kurarak Türklüğü ve İslamiyet'i Anadolu'ya yaymış ve geliştirmiştir. Büyük düşünür Hakka yürüdüktan sonra Sulucakarahöyük'ün ismi Büyük düşünüre hitaben 'Hacıbektaş 'olarak değiştirilmiştir. İlçede, Hacı Bektaş Veli Müzesi ve Hacıbektaş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi kültür ve inanç turizmi bakımından önem taşımaktadır.

Derinkuyu: Nevşehir Merkez İlçeye 36 km uzaklıkta olan Derinkuyu ilçesinde; Derinkuyu Yeraltı Şehri, Cumhuriyet Camii, Aziz Theodoros Trion Kilisesi ve Hakkı Atamulu Kültür Parkı görülmeye değer belli başlı yerlerdendir.

Nevşehir'in Turizm Çeşitliliği

Kültür Turizmi: Kapadokya bölgesi Kalkolitik Dönemden beri devamlı yerleşim alanı olmuştur. Göreme, özellikle 7-13. yüzyıllar arasında baskılardan kaçan Hıristiyanların yerleşmesiyle Hıristiyanlığın önemli bir merkezi haline gelmiştir. UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin hazırladığı

Dünya Miras Listesi'ne 1985 yılında kabul edilen Göreme Milli Parkı ve Kapadokya'da kayalara yapılmış tapınaklar, nitelikleri ve sıklıkları nedeniyle benzersiz sanatsal başarı örneği olarak kabul edilmekte ve Bizans sanatının örneklerini sunmaktadır. Kayalara yapılmış meskenler, köyler, manastır ve kiliseler, IV. yüzyıl Bizans İmparatorluğu'ndan Türk hakimiyetine kadar olan döneme kadarki şehrin bozulmamış görünümünü korumaktadırlar.

Göreme Açık Hava Müzesi: Bölgede M.S. 4. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar yoğun bir şekilde manastır hayatı yaşanmıştır. Hemen her kaya bloğunun içinde kiliseler, şapeller, yemekhaneler ve oturma mekânları mevcuttur. Bugünkü Göreme Açık Hava Müzesi manastır eğitim sisteminin başlatıldığı yer olarak kabul edilmektedir. Soğanlı, İhlara, Açıksaray aynı eğitim sisteminin daha sonraları görüldüğü yerlerdir. Göreme Açık Hava Müzesi'nde Kızlar ve Erkekler Manastırı, Aziz Basil Kilisesi, Elmalı Kilise, Aziz Barbara Kilisesi, Yılanlı Kilise, Karanlık Kilise, Çarıklı Kilise ve Tokalı Kilise bulunmaktadır.

Zelve Açık Hava Müzesi: Üç vadiden oluşan Zelve Ören Yeri, peribacalarının en yoğun olduğu yerdir. Vadideki peribacaları sivri uçlu ve geniş gövdelidir. Zelve 9. ve 13. yüzyılda Hıristiyanların önemli yerleşim ve dini merkezlerinden biri olmuş; aynı zamanda rahiplere ilk dini seminerlerde bu yörede verilmiştir. Yamaçların dibinde yer alan 'Direkli Kilise' Zelve'deki manastır hayatının ilk yıllarına aittir. Kilise süslemelerinde tercih edilen kabartma haçlar daha çok ikonoklastik düşünce ile yakından ilgilidir. İkonoklastik Dönem öncesine tarihlenen Balıklı, Üzümlü ve Geyikli Kiliseler vadinin önemli kiliselerindedir. 1952 yılına kadar iskân edilmiş vadide manastır ve kiliselerden başka yerleşim yerleri, iki vadiye açılan tünel, değirmen, cami ve güvercinlikler bulunmaktadır.

Hacı Bektaş Veli Müzesi: Hacı Bektaş Veli'nin öğretisinin temellerini attığı ve Alevi-Bektaşî düşüncesinin olgunlaştığı Külliye, 16 Ağustos 1964 tarihinden bu yana müze olarak hizmet vermektedir.

Hacıbektaş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi: 1988 yılında

hizmete açılan müzede, Karahöyük kazılarında elde edilen arkeolojik buluntular sergilenmektedir.

Özel Müzeler: Bölgede özel müze statüsünde yer alan müzeler şunlardır:

- Kapadokya İsmail Akman Polis Müzesi
- Kapadokya Kültür Müzesi
- Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi
- Güray Çömlekçilik Müzesi

Yeraltı Şehirleri: Kapadokya Bölgesi'nin en ilginç kültürel zenginliklerinden biri olan çeşitli büyüklükteki yeraltı yerleşimlerinin sayısı 150-200 civarındadır. Ancak 25.000 kilometre karelik bir alanı kaplayan bölgenin bütün kasaba ve köylerinde büyüklü küçüklü kaya yerleşimi bulunduğundan bu sayının daha da artması kuvvetle muhtemeldir. Kapadokya Bölgesi, geçmişte sık sık çeşitli saldırılara maruz kaldığından, bu şehirlerin yapılış amacı, daha çok tehlike anında halkın geçici olarak sığınmasını sağlamaktır. Yeraltı şehirleri aynı zamanda yörede

bulunan hemen hemen her evle gizli geçitlerle bağlantılıdır. Kaymaklı Yeraltı Şehri ve Derinkuyu Yeraltı Şehri en fazla ziyaret edilen ören yerleri arasındadır.

Vadiler: Başta Ihlara Vadisi olmak üzere İçerlerinde sayısız barınak, kilise, mezar ve güvercinlikler bulunduran vadiler Kapadokya havzasının görülmesi gereken eşsiz güzelliklerindedir. Özellikle doğa yürüyüşleri için yaygın olarak kullanılan vadiler konser gibi etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır.

Nevşehir'deki UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde Yer Alan Eserler

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu UNESCO'nun Dünya Mirası Listesinde Türkiye'den 16'sı kültürel, 2'si karma olmak üzere 18 miras alanı bulunmaktadır. Göreme Millî Parkı ve Kapadokya 1985 yılı itibariyle "Karma Miras Alanı" olarak listeye dahil edilmiştir. Hacı Bektaş Veli Külliyesi ise 2012 yılı itibariyle UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine girmiştir.

İnanç Turizmi

Kapadokya'da en yaygın turizm alanlarının başında İnanç turizmi gelmektedir. Kapadokya Bölgesi birçok medeniyetlere ev sahipliği yapmış olduğundan çeşitli dinlerin yayılıp tanınmasında etkili olmuştur. Özellikle 7-13. yüzyıllar

arasında baskılardan kaçan Hıristiyanların yerleşmesiyle Hıristiyanlığın önemli bir merkezi haline gelmiştir. Bölgede bulunan vadilerde yüzlerce kaya oyma kilise ve 11 adette 19. yy. da yapılmış Ortodoks Kilisesi yer almaktadır. Özellikle Göreme Vadisi, Zelve Vadisi, Gomedada Vadisi ve Açıksaray Vadisi, kilise ve manastırlar açısından zengin vadilerdir. Ayrıca Hacıbektaş ilçesindeki Hacıbektaş Veli Türbesi de her yıl yüz binlerce ziyaretçinin gezdiği önemli turizm alanlarından biridir. Her yıl ulusal ve uluslararası boyutta Hacı Bektaş Veli Anma törenleri gerçekleştirilmekte olup birçok insanı bu bölgede ağırlamaktadır.

Balon Turizmi

Kapadokya bölgesinin doğal güzelliklerinin daha iyi görülebilmesi için balon turizmi gelişmiştir. Kapadokya'nın iklimi de balon turizmi açısından çok elverişlidir. Kapadokya'yı ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçiler, bölgede balon turizmine de katılmaktadır.

Sıcak hava balonculuğu bölgenin katma değeri yüksek ekonomik getiri kaynaklarından birisidir. Balon turizmi ile sabah erken saatlerde balona binilerek güneşin doğuşu ve doğan güneşin peribacaları üzerinde meydana getirdiği çeşitli ışık oyunları havadan daha net görülebilmektedir. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün 2019 yılı verilerine göre Türkiye genelinde balon turizmi yapan 34 balon firması 309 balon ile hizmet vermektedir. Nevşehir bölgesinde ise toplam 27 balon firması 262 balon ile faaliyet göstermektedir.⁷ Her yıl ortalama 600 bine yakın turist balon turizminden faydalanmaktadır.

Termal ve Sağlık Turizmi

Türkiye'nin önde gelen termal merkezlerinden biri olan Kozaklı, Nevşehir il sınırları içerisinde yer almaktadır. Kozaklı kaplıcaları, Alman Kaplıcaları Birliği sınıflamasına göre Sodyumlu, Kalsiyumlu ve Klorlu olup A ve C grubu şifalı

sular grubunu bünyesinde barındırmaktadır. Kozaklı ilçesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca ilan edilen "Orta Anadolu Termal Turizm Bölgesi" içerisinde yer alarak destinasyon oluşturabilecek kapasiteye sahip, diğer turizm türleri ile entegre olabilecek ve öncelikli geliştirilecek bölgeler

⁷ <http://web.shgm.gov.tr/documents/sivilhavacilik/files/pdf/kurumsal/faaliyet/2019.pdf>

arasında sayılmaktadır. Kozaklı bölgesinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesi alan 5 tesis ve bu tesislerde 1490 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Bölgedeki belediye belgeli kaplıca ve tesislerle yatak kapasitesi çok daha yükselmektedir. Bölgedeki tesisler sağlık turizmüne katkı sağlamaktadır.

El Sanatları

Kapadokya sahip olduğu doğal ve kültürel varlıkları ile yörede el sanatlarının gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Başta çömlekçilik olmak üzere, halı-kilim dokumacılığı, el yapımı bebekler, oniks-taş işlemeciliği gibi el sanatları bölgede yaygındır. El sanatları ile öne çıkan en önemli ilçesi ise Avanos'tur.

Nevşehir Avanos Çömleklerinin tarihi de tüm Kapadokya'ya yön veren Hititlerden bu yana kesintisiz olarak süregelmektedir. Avanos bölgesi turizm ağırlıklı hediyelik eşya yapımında ilerlemiştir. Çanak çömlekçiliğin son derece yaygın olduğu kentte, yeni üretim çeşitleri içerisinde tabaklar, kaseler, vazolar, isimlikler, kadeh bardakları, çini tablolar gibi ürünler, turistlerin beğenisine sunulmaktadır.

Gastronomi Turizmi

Kapadokya yemekleri İç Anadolu mutfağının geleneksel özelliklerini taşımaktadır. Meşhur Kapadokya yemekleri arasında, tahıl ve bakliyat ürünlerinin etle karıştırılarak yapılan lezzetleri öne çıkmaktadır. Bölgenin öne çıkan ünlü yemeği ise yapımı zor olan pişirilmesi uzun süren testi kebabıdır.

Bir diğ er ünlü lezzeti ise Çömlek fasulyesidir. Bunların yanı sıra bölgede içecek üreticiliğ i de geliş miştir. Üzüm bağ larının bulunduğu bölgede üzüm suyu ve ş arapçılık ö ne çı kmaktadır. Yer altı mahzenlerinde uzun yıllara dayalı bir şekilde yapılan ve saklanan ş araplar, kent ekonomisine da katkı sağ lamaktadır. Bu alanda Avanos, merkez konumundadır.

Deneyim ve Macera Turizmi

Ağı rlıklı butik otellerin hizmet verdiği Kapadokya, son dönem turizm trendlerine uygun bir profil çizmektedir. Özellikle Covid-19 nedeniyle insanlar büyük ve kalabalık tesisler yerine daha küçük ve butik tesislere yönelmektedir. Bu durum bölge turizmi açısından büyük avantaj sağlamaktadır. Coğ rafi özellikleriyle Kapadokya,

deneyim ve macera turizmi konusunda da tatilcilere çok fazla alternatif sunmaktadır.

Güzel atlar diyarı olarak da bilinen bölgede atçılık çok geliş miştir ve bu potansiyeli turizm alanında da kullanılmaktadır. Yine ATV turları, safari bölge turizminde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bölgede aynı zamanda birçok festival düzenlenmektedir. Türkiye'nin ilk 'alternatif deneyim festivali' olarak nitelendirilen Cappadox, müzik, gastronomi, çağdaş sanat ve açık hava etkinlikleriyle dolu bir kültür sanat festivali olarak ö ne çı kmaktadır. Bölgede yer alan diğ er festivaller ş unlardır:

- Aksalur Kiraz Bayramı (Haziran)
- Uluslararası Avanos Turizm ve El Sanatları Festivali (Eylül)

- Kozaklı Termal Kaplıcaları Festivali (Temmuz)
- Kaymak Festivali (Ağustos)
- Hacı Bektaş Veli'yi Anma Törenleri Kültür ve Sanat Festivali (Ağustos)
- Salcano Erciyes Kapadokya Bisiklet Festivali (Eylül)
- Ürgüp Bağ Bozumu Şenlikleri (Eylül'ün 2. haftası).

Kongre Turizmi

Nevşehir, coğrafi konumu, nitelikli tesis alt yapısı, bölgeye özgü coğrafi yapısı ve güzellikleriyle MICE alanında faaliyet gösteren şirketler için etkileyici bir alternatif olarak öne çıkmaktadır.

Özellikle Kapadokya küçük ölçekli şirket toplantıları, etkinlikleri için önemli bir adrestir. Ancak bölgede büyük kapasiteli bir kongre merkezi ihtiyacı bulunmaktadır.

Büyük çaplı bir kongre merkezinin yapılması, Kapadokya'yı MICE alanında da önemli bir adres haline getireceği öngörülmektedir. Kapadokya'da uluslararası ölçekte kullanılmak üzere bir kongre merkezi kurulması için çalışmalar devam etmektedir. Ancak Korona virüsü salgını nedeniyle kongre turizmindeki son gelişmeler, tüm dünyada olduğu gibi Nevşehir'i de vurmuştur. Bu alanda dünyadaki son gelişmeler şu şekilde olmuştur:

En Fazla Kongre Avrupa Kıtasında Düzenleniyor

Modern kongrelerin başladığı Avrupa kıtası, uluslararası kongre turizmi açısından en önemli bölge olma özelliğini geçtiğimiz yıl da sürdürdü. Uluslararası Kongre ve Konvansiyonlar Birliği ICCA verilerine göre; dünya genelinde 2019 yılında toplam 13 bin 269 uluslararası toplantı veya kongre gerçekleşirken bunların yüzde 52,8'i (7.045 toplantı) Avrupa'da düzenlendi.

Avrupa'yı 3.019 toplantı ve yüzde 22,7'lik pay ile Asya-Pasifik Bölgesi, 2.633 toplantı ve yüzde 19,8'lik pay ile Kuzey Amerika ve Latin Amerika izledi. Afrika ülkelerinin payı yüzde 3,1 olurken, 2018 yılında Ortadoğu ülkelerinde gerçekleştirilen uluslararası kongre toplantı sayısı 157 oldu. Böylelikle Ortadoğu'nun

uluslararası kongre pazarındaki payı yüzde 1,2 seviyesinde gerçekleşti.

COVID-19'un MICE Sektörüne Etkisi

Küresel ölçekte kongre ve etkinliklerle ilgili stratejileri belirleyen kurumlar arasındaki Profesyonel Kongre Yönetimi Birliği tarafından yapılan bir araştırma Covid-19 sürecinin MICE endüstrisine verdiği zararın boyutunu net biçimde ortaya koydu. Söz konusu araştırmada öne çıkan başlıklar şunlar oldu:

- Küresel ölçekte kongre, toplantı ve etkinlik sektöründe çalışan 26 milyon kişi mesleki anlamda pandemi sürecinden olumsuz etkilendi.
- Etkinlik planlayıcılarının yüzde 87'si düzenleyecekleri organizasyonları iptal ettiklerini açıkladı.
- Etkinliklerin yüzde 66'sı ileri bir tarihe ertelendi.
- Yüzde 61'lik kesim belirsizlik nedeniyle etkinlikleri iptal yoluna mı gitmeleri yoksa ertelemeleri mi gerektiği yönünde kararsız durumda bulunuyor.
- Yüzde 70'i yüz yüze etkinliklerini sanal platformlara taşıdı.
- Yüzde 63'ü online platformlarda başarı sağlayacak yöndeki yeterliliklerini geliştirme arayışında,
- Yüzde 43'lük kesim işten çıkarma, maaş kesintisi ve diğer önlemleri alma gibi konularla karşı karşıya kaldı.
- Küresel Fuar Endüstrisi Birliği tarafından yapılan değerlendirmede ise iptal edilen veya ertelenen ticari fuarlar nedeniyle 2020 yılının ikinci çeyreğinde sektörün uğradığı zararın 144,9 Milyar Dolar seviyesine ulaştığı öngörüldü.

ICCA'nın Sektörün Geleceğine Dair Değerlendirmesi

Uluslararası Kongre ve Konvansiyonlar Birliği'nin (ICCA) pandemi döneminde kongre ve etkinlik sektörü temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırma, küresel MICE endüstrisini nasıl bir geleceğin beklediğine ilişkin dikkat çekici bir çalışma olarak öne çıktı. Sektör temsilcilerinin geleceğe dair öngöruları ana başlıklar halinde şunlar oldu:

- Yüzde 66'sı gelecekte iş yapış biçimlerinde köklü değişimler yaşanacağını öngörüyor.
- Yüzde 84'ü gelecekte katılımcı sayısını artıracak biçimde toplantı ve etkinliklere dijital unsurları içeren hibrit yapılanmaları dahil etmeyi planlıyor.
- Araştırmaya katılanların yüzde 60'ı sanal toplantıların yüz yüze toplantılara nazaran sağlayacağı katkının daha düşük olduğuna inanıyor.
- Yüzde 28'i MICE etkinliklerine ilişkin coğrafi rotasyonların gelecekte gözden geçirileceğini ve büyük ihtimalle de değişeceğini düşünüyor.

Normalleşme Süreci – Ülkelerin İzin Verdiği Etkinlikler

Türkiye'de Haziran ayı başından itibaren başlayan normalleşme sürecinin benzeri farklı ülkelerin attığı adımlarla küresel ölçekte uygulanmaya başlandı. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü tarafından 30 Temmuz 2020 tarihinde yapılan değerlendirmeye göre dünya genelinde normalleşme süreci kapsamında uluslararası seyahat sınırlandırmasının kaldırıldığı destinasyonların yüzde 40 seviyesine ulaştığı açıklandı.

Bu çerçevede kongre, toplantı ve etkinliklerle ilgili sınırlamalar da kişi sınırlaması ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte gevşetilmiş durumda. Etkinlik planlamacıları için referans kabul edilen EventMB tarafından yapılan araştırmaya göre; kongre, toplantı ve etkinlikler için bazı ülkelerin verdikleri izinler özetle şu şekilde:

Avusturya: Temmuz'da kapalı alanda 250 açık alanda 500 kişilik kongre ve fuar etkinliklerine izin verilirken bu izin Ağustos ayında kapalı alanda 500, açık alanda 750 kişiye kadar olan etkinlikler için sağlandı.

Belçika: Festival dışındaki

etkinlikler için Temmuz'da kapalı mekân için 200 açık alan için 400 kişi sınırlaması ile izin verilirken Ağustos'ta bu izinler kapalı alan için 400, açık alan için 800 kişi olacak biçimde genişletildi.

İngiltere: Ekim ayı başında etkinlikler için izin verilmesi planlanıyor. Kişi sınırlaması ile ilgili bir detay henüz paylaşılmamış durumda.

Fransa: Eylül ayında 5000 kişilik büyük spor etkinlikleri, kültürel etkinlikler ve festivaller için izin verilmesi planlanıyor. 1500 kişi ve üzeri katılımcılı etkinlikler için izin alma ve maske takma gibi zorunluluklar bulunacak.

Almanya: Haziran ayından itibaren eyalet bazında değişmekle birlikte ticari fuar ve etkinliklere izin veriliyor. Bazı eyaletler etkinliklerin düzenlenmesine ilişkin izinleri eylül ayı itibariyle vereceğini açıklamış vaziyette. Katılımcı sayısına ilişkin sınırlandırmalar eyalet veya şehirlere göre değişiyor. Etkinliklerde 10 metrekarelik alana 1 kişi gelecek şekilde sosyal mesafe kuralı uygulanıyor, girişte kayıt alma zorunluluğu bulunuyor.

Yunanistan: Kongre, konser ve fuar etkinlikleri için kişi sınırlaması olmaksızın Haziran 2020'den bu yana izin veriliyor. Ancak belirli sağlık ve güvenlik kuralları uygulanıyor.

İtalya: Konferans, kongre ve fuar etkinliklerine kişi sınırlaması olmaksızın Temmuz 2020'den bu yana izin veriliyor. Kapalı mekân etkinliklerinde maske takma zorunluluğu bulunuyor.

Hollanda: Fuar ve iş toplantılarına Temmuz 2020'den itibaren izin veriliyor. Etkinlik öncesi rezervasyon, sağlık kontrolü ve sosyal mesafe gibi önlemler alınıyor.

İspanya: İş toplantıları ve konferanslar için 22 Haziran'dan itibaren izin veriliyor. Ancak etkinlikler için 50 kişilik katılımcı sayısı sınırlaması bulunuyor.

İsviçre: Haziran 2020 itibariyle 1000 kişiye kadar olan kamu ve özel toplantı etkinliklerine izin veriliyor. Eylül ayından itibaren 1000 kişilik sınırlandırma kaldırılacak.

Birleşik Arap Emirlikleri: Temmuz ayı ortasından itibaren Dubai'deki iş etkinliklerine kişi sayısına ilişkin bir sınırlandırma belirtilmeden ancak hijyen ve güvenlik protokolleri çerçevesinde izin verildi.

Avustralya: Kapalı ve açık mekânda kişi sınırlaması olmadan tüm etkinliklere 1 Temmuz 2020 tarihinden itibaren izin verildi. Ancak 4 metrekaresel sosyal mesafe kuralı bulunuyor.

8. COVID-19 SALGINI SONRASI NEVŞEHİR TURİZMİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Kültür, inanç, doğa ve termal turizm gibi birçok farklı alanda turist ağırlama potansiyeline sahip olan Nevşehir'in Covid-19 salgını sonrası oluşan krizden en az hasarla çıkabilmesi ve salgın sonrası duruma hazırlıklı olabilmesi için kamu, özel iş birliği içinde ortak akılla adım atılması önem arz etmektedir.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği olarak Nevşehir turizminin geliştirilmesine yönelik önerilerimiz şunlardır:

- Dünyada marka şehirler turizmde gelişim hedeflenen alanları ve pazarları belirlemekte, bu çerçevede **kısa orta ve uzun vadeli tanıtım ve pazarlama stratejileri** oluşturmaktadır. Nevşehir'in de dünyadaki örneklere benzer bir yaklaşım geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan Nevşehir Valiliği, Nevşehir Belediyesi, Nevşehir Ticaret Odası ile turizm sektör temsilcileri ve turizm fakültelerinden öğretim görevlilerinin katılımıyla "Nevşehir Turizminin Geleceği" başlıklı bir çalıştay düzenlenmesi önemli katkı sağlayacaktır.

- Nevşehir'in tanıtımına yeni bir soluk getirecek nitelikte bir Web sitesi ve tanıtım sloganı oluşturulması önem arz etmektedir.
- **TÜRSAB-NTSO olarak** tanıtım ve pazarlama alanında ortak bir **iş birliği protokolü** imzalamamız Nevşehir turizmine güç katacaktır.
- **Akıllı şehir** uygulamalarının geliştirilmesi turistlerin otel dışına çıkmasını teşvik edecektir.
- Pandemi döneminde tüketici beklentileri açısından hijyen, güvenlik ve sağlık büyük önem kazandı. Bu süreçte pandemiyle mücadele konusunda Türkiye'nin dünyada örnek gösterilen başarılı çalışmalarını anlatan bir tanıtım videosu çekilebilir. Bu videoda hem sağlık altyapımızdaki gelişmişliği hem de turizm tesislerinde hijyen konusunda alınan önlemlerin sergilenmesi faydalı olacaktır.

- Nevşehir'e gelen misafirlerin beklentilerini ve memnuniyetlerini ölçmek amacıyla gerçekleştirilecek bir **anket çalışması**, müşteri sadakatini geliştirmek ve geleceğe yönelik planlama yapmak açısından önemli katkı

sağlayacaktır. Bu çerçevede Nevşehir Ticaret ve Sanayi Odası, oteller ve üniversitelerin turizm fakültelerinin ortak çalışması ile bir anket çalışması gerçekleştirilebilir.

- Büyüme hedeflenen pazarlarda **workshop ve tanıtım etkinlikleri** düzenlenmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede sektör paydaşlarıyla ortak bir tanıtım stratejisi benimsenmesi ve bu tarz etkinliklerin yanı sıra uluslararası fuarlarda ortak hareket edilmesi sağlanmalıdır.

- Dünyanın demografik yapısı değişmektedir. **X, Y, Z kuşağının** ardından teknolojiyle bütünleşen Alfa kuşağı gelmektedir. Dolayısıyla tanıtım ve pazarlama stratejilerinde dijital pazarlamanın önemi hiç olmadığı kadar

- artmaktadır. Bu bakımdan dijital mecralara uygun tanıtım çalışmalarında kullanılmak üzere sanal gerçeklik VR uygulamalarının geliştirilmesi, sosyal medya mecralarında ilgi çekecek tanıtım filmi içerikleri oluşturulması katkı sağlayacaktır.
- Yeni kuşağın en çok Dijital dünyada etkili, "instagrammer", "blogger", fenomenlerin eş zamanlı olarak ülkemize ve Nevşehir'e davet edilmesi önemlidir.
- Turizmde gelişim hedeflenen pazarlarda etkili basın-yayın organlarında görev yapan medya mensuplarının ülkemizde ağırlanması gerekmektedir.
- Turizmde **büyük veri izleme** ve teknoloji merkezinin kurulması artık kaçınılmazdır.
- Mevcut festival ve etkinliklerin ötesinde Nevşehir'in ismini dünya genelinde gündeme taşıyacak ve markalaşması noktasında katkı sağlayacak nitelikte bir uluslararası festivallerin düzenlenmesi önemli.
- Öğrenci festivalleri, gastronomi festivali, klasik müzik festivali gibi fark yaratan festivallerin düzenlenmesi ve mevcut festivallerin uluslararası düzeye taşınması ve mevcut olanların içeriğinin zenginleştirilmesi önemlidir.
- Kapadokya bölgesi Uzakdoğu ülkeleri, Güney Amerika ve Avrupa'dan ziyaretçi çekmektedir. Mevcut pazar potansiyelinin geliştirilmesi için yeni hedef pazarların belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu konuda bir toplantı düzenlenmesi yerinde olacaktır.
- Kayseri'ye kış turizmi için gelen ziyaretçilerin, Kapadokya'yı görmesi de sağlanabilir. İki il ortak turizm paketleri oluşturabilir.
- Yine Ankara'ya iş için gelenler Kapadokya'ya günübirlik veya birkaç günlük turlarla gelmesi sağlanabilir.
- Kapadokya-Antalya arasında hızlı tren ulaşımı sağlanabilir.

➤ Avrupa'da 2050 yılında 60 yaş ve üzeri insan sayısı 2,1 milyar seviyesine ulaşacak. Türkiye nitelikli turizm tesisleri, güçlü sağlık altyapısı ve zengin termal kaynaklarıyla **3. Yaş Turizmi** olarak adlandırılan turizm segmentinde ciddi

bir potansiyele sahip bulunuyor. Hizmet kalitesinin yüksekliği bu alandaki rekabet gücümüzü artırıyor. Özellikle Nevşehir'in sahip olduğu termal turizm potansiyeli bu alanda kullanılabilir.

- Nevşehir gastronomi alanında önemli ürünlere sahiptir. Bu aladaki potansiyelinin daha da görünür kılınması için tanıtım çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- Kapadokya film ve diziler için tam bir plato konumundadır ve bu alanda çok yüksek potansiyele sahiptir. Yurt dışından olduğu gibi yurt içinde de bölgeyi görmemiş pek çok insanın ilgisini çekmek için film ve diziler önemli bir işlev görebilir. Ancak film ve dizi yapımcılarının yasal ve bürokratik engellerle vakit kaybetmemesi için şehirde dizi ve film komisyonunun bir an önce kurulması önem arz etmektedir.
- Bölgenin bu potansiyelini tanıtmak için yurt dışından film ve dizi yapımcıları bölgeye davet edilebilir.
- Nevşehir, inanç turizmi açısından önemli merkezlerden biri konumundadır. Bu potansiyelini güçlendirmek amacıyla uluslararası dini kuruluşlarla bağlantıya geçilerek dini turlar düzenlenebilir. Bu alandaki kanaat önderleri bölgeye davet edilebilir.
- Kapadokya'nın masalsi coğrafyası düğün turizmi açısından değerlendirilebilir. Özellikle bu alanda öne çıkan İngiltere, Hindistan gibi pazarlarda Kapadokya tanıtılabilir. Organizatörler Kapadokya'da ağırlanabilir.
- Kapadokya için gelişme potansiyeli olabilecek Almanya, Rusya, Hollanda, Belçika, Fransa, ABD benzeri hedef pazarların belirlenerek bu ülkelere yönelik bölgenin tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir.
- Workshoplar, tanıtım çalışmaları, info gezileri ve yeni iş birlikleri bölge turizmine güç katacaktır.

Dikilitaş Mah. Aşık Kerem Sk. No: 40 Fulya - Beşiktaş 34349 İstanbul / TÜRKİYE
Tel: +90 212 259 84 04 Faks: +90 212 259 06 56
E-posta: tursab@tursab.org.tr / web: www.tursab.org.tr